

Стојан Новаковић

Перо рецка по танкој, жутој хартији при светлости малих свећа. Повијена списатељска леђа лагано се померају у ритму руке која пуни редове хартије црним мастилом. Покрети су некако тешки, али опуштени. Теже да запишу крхка слова историје и књиге српске, која ми тако често губимо у забораву. Теже да оставе печат и доказ свога постојања и речи овога писара - Стојана Новаковића, модерног српског просветитеља.

Понор је последња тачка мора. Најдубља. Шта год тамо упало, више се не враћа. Море га носи даље и вуче по свом песковитом дну. Један младић из даљине посматра како понор утапа српску књигу. Полако тоне, море га гута. Ниже нити речи драме *Црногорци* и збирке песама *Певанија* како би спасао књигу српску. Тка и плете српску књижевност под смотрам професора преплашеног осмејка Даничића Ђуре. У томе младоме добу, објављује *Историју српске књижевности*, прву такву књигу на овим просторима. Заљубио се тада у историју нашега народа и очувао, објавио и испитао споменике из духовне прошлости Србије. Подарио је име дијаманту ћирилске писмености *Мирослављевом јеванђељу* и први издао *Душанов законик*. Допrineо је ширењу духовности и просветитељске идеје претходника својих. Подигао је камене стубове нашег школског система и тако представио крупан корак у његовој модернизацији. Труд и рад, овога младића преобразили су у честитог и вреднога господина који је у новијој историји нашој најзнаменитија личност која је руковала српским школством. Златне нити које је укоренио у главама малих људи, почеле су да цветају и са земљице бацале семе на школе и књиге. Својим радом у бројним библиотекама, а нарочито у Народној библиотеци исткао је бројне надлежности и њену будућу организацију. Увидевши ово, људи позваху господина на свечано отварање Српске књижевне задруге, најстарије издавачке установе у нас. Тамо је стао председником првим у мандата два. Посебна душа, пола просветитељска пола реформаторска, чинила је све како би ујединила народе своје и утемељила законе наше. „Код њега је каткада тешко одредити где престаје језичар, где почиње историк књижевни, а где је опет историк народа", говорио је чувени српски филолог Александар Белић за ово свестрано биће које је српском народу подарило нешто најважније – народни идентитет који се огледао у образовању, књизи и школству. И заиста, господин је разумео. Разумео је људе, проблематичне штампаре свога доба, тежину која носи издање књига, од корице до корице и листа до листа. Ослушноу је глас у себи који му је говорио да нешто треба да се мења. Да нешто не сме да падне у заборав, у понор. Јер ипак, то је најдубља тачка мора. Шта год тамо упало, више се не враћа. Море га носи даље и вуче по свом песковитом дну. Младић тада, а господин сада то зна. И зато је његова душа кренула на дуг пут да заштити то нешто. Да заштити наш народ, нашу славу и наш књижевни рад.

На нама је сада један задатак. Пред нама стоји као какав кип непомици што га сунце обасјава. Задатак наш једноставан је врло, да спасимо господина од понора он гласи. Да му

пружимо ослонац како пао не би. Да ми сад ткамо предања о његовој души и да спасимо господина и славу нашу, Новаковића Стојана.

шифра: СРПСКА КЊИГА